

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Znalecký posudek ve věci
Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Objednavatel znaleckého posudku:

Ministerstvo kultury
Maltézské náměstí 471/1
118 11 PRAHA 1

Účel posudku:

Na základě usnesení Ministerstva kultury ČR MK 2762200/2012 OC ze dne 16.5.2012 byla pověřena Filozofická fakulta Ostravské fakulty vypracováním znaleckého posudku ve věci návrhu registrace Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve.

Z pověření vedení FF OU vypracoval:
s přizvanými odborníky:

doc. ThDr. Tomáš Novotný
religionistou
doc. PhDr. Zdeňkem Vojtíškem, ThD
právníkem
Mgr. Michaelem Novotným

Počet stran: 34

Počet stejnopisů: 2

Datum vyhotovení: 12.října 2012

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

I.

ÚVOD

Znalci byly Ministerstvem kultury ČR položeny tyto otázky:

1. Jedná se v případě Ukrajinské pravověrné řecko-katolické církve o církev a náboženskou společnost ve smyslu ust. par. 3. písm. a) zákona č.3/2002 Sb. („církevního zákona“)?
2. Vyvíjí církev na území ČR činnost (tj. například bohoslužby, vyučování a duchovní služby) ve smyslu shora cit. ustanovení zákona?
3. Je název církve zaměnitelný s jiným názvem již registrované církve a náboženské společnosti na území ČR? Je zaměnitelnost záměrem církve či církev tuto zaměnitelnost při své činnosti využívá? Je takováto případná zaměnitelnost potenciálně nebezpečná pro jakoukoliv registrovanou církev a náboženskou společnost na území ČR (např. pro Církev řeckokatolickou), třeba tím, že by mohla poškodit její dobrou pověst?
4. Jaká je stávající organizační struktura církve? Odpovídá tato tvrzením uvedeným v základním dokumentu církve?
5. Má církev vazby na zahraniční církve nebo náboženské společnosti? Pokud ano, v čem tyto vazby spočívají?
6. Jaký je vztah církve k jiným náboženským skupinám: k jiným křesťanským církvím obdobného typu, k ostatním křesťanským církvím, k nekřesťanským náboženským společnostem?
7. Lze v učení či činnosti církve vysledovat prvky národnostní, etnické nebo rasové nesnášenlivosti? Jaký má církev postoj k ostatním minoritám ve společnosti (např. sexuální menšiny) a jejich právům?
8. Jakým způsobem církev postupuje ve snaze o získání nových členů?
9. Je přípustná mezi členy církve dílčí výhrada k některým bodům jejího učení? Jaký má případný nesouhlas s naukou církve důsledky pro věřícího?
10. Jeví pastorační aktivity církve známky fyzického či psychického nátlaku? Vede učení nebo činnost církve k poškozování sociálních vazeb svých členů?
11. Omezuje učení nebo činnost církve právo na vzdělání nebo přístup ke zdravotní péči?

**Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).**

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

12. Jakým způsobem je církev financována?

13. Nezamlčela církev ve svém podání podstatné znaky svého učení, řídicí struktury či jiné podrobné informace?

II.

ZDROJE

Ve svém odborném posudku vycházím z těchto zdrojů:

1. Předchozího odborného vzdělání (habilitován v oboru religionistika na UK)
2. Odborné literatury
3. Materiálů poskytnutých MKČR
4. Materiálů poskytnutých UPŘKC
5. Konzultací s odborníky v relevantních oborech
6. Rozhovorů s členy přípravného výboru UPŘKC a dalšími členy UPŘKC
7. Účasti na bohoslužbách UPŘKC
8. Internetových zdrojů
9. Konzultacemi s představiteli Církve řeckokatolické
10. Konzultacemi s představiteli Ukrajinské pravověrné řeckokatolické církve na Ukrajině
11. Spolupráce v oblasti religionistické a právní s přizvanými odborníky

III.

ÚVODNÍ POZNÁMKY

Vzhledem k tomu, že základní charakteristika UPŘKC je již dobře zpracována ve znaleckém posudku kolegy Mgr. Františka Fojtíka, tak se jí ve svém posudku již nevěnuji. Jednak bych jen opakoval již uvedená fakta – a jednak se domnívám, že všeobecné teologické názory nejsou hlavním předmětem tohoto posudku. Proto bych se chtěl pouze soustředit na zodpovězení otázek kladených Ministerstvem kultury ČR. Stejně tak nebudu opakovat vznik a historii předmětné skupiny, protože je již zpracována ve zmíněném posudku.

Totéž platí i o popisu základních článků víry a bohoslužebné praxe UPŘKC. Jediné, co bych připomenul a podtrhl je časté připomínání sedmi výhrad oproti stávajícím církvím, které jsou často uváděny vlastně jako ospravedlnění samotné existence UPŘKC a v tomto negativním vymezení charakterizují UPŘKC.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Jedná se o tyto výhrady vůči „novému pohledu na interpretaci Písma svatého“ :

1. zpochybňuje Božství Ježíše Krista
2. zpochybňuje jedinečnost spásy v Ježíši Kristu
3. popírá zázraky v Písmu svatém
4. nevěří v reálné a historické vzkříšení Ježíše Krista
5. relativizuje hřích a jeho následky
6. zpochybňuje existenci pekla a věčného zavržení
7. přijímá synkretismus s pohanstvím

Tyto negativní body, přestože jsou často zmiňovány a patří k „leitmotivu“ tohoto společenství, nejsou více specifikovány a ani není dost dobře možné se ani přes snahu a dotazy dobrat přesvědčivé odpovědi, kdo je konkrétně adresátem této výtky a proč je pro UPŘKC tak důležitý. Získal jsem tedy dojem, že zůstává pro vedení i členy „vágním nepřítelem“ anebo je ztotožňován s jednotlivci etablovaných církví, s kterými žije UPŘKC v napětí.

Ve svém posudku se budu často odvolávat na Otce Václava (pana Stanislava Cigánka), který působí v této skupině jako jediný duchovní s teologickým vzděláním a je nespornou hlavou a autoritou celého hnutí. Mnohé učení i vývoj UPŘKC se odvíjí právě od této vedoucí postavy hnutí.

IV.

DŮVODY REGISTRACE

K pochopení důvodů žádosti o registraci UPŘKC a k dokreslení charakteristiky této skupiny je asi potřeba hned na začátku zdůraznit, že tato skupina se dost podstatně liší od jiných náboženských skupin žádajících o registraci.

Většinou se jedná o delší čas působící náboženské společnosti, s fungující organizací, hierarchií, větší členskou základnou, vlastní literaturou i bohoslužebnou praxí na mnoha místech České republiky, popř. i v zahraničí.

UPŘKC je skupina, která je ve srovnání s jinými, na začátku cesty. Prozatím s absolutně minimálním duchovenstvem i téměř neexistující teologickou činností, s minimem bohoslužeb i velice malou členskou základnou.

Není však v mých možnostech ani mým úkolem zkoumat počet a pravost podpisů, potřebných k žádosti o registraci.

Tato moje poznámka však nechce v žádném případě hodnotit kvality nebo snahy tohoto společenství. Chce jen poukázat na stupeň vývoje, na kterém se nachází, a podtrhnout

**Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).**

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

nápadný a typický rys tohoto společenství, které se hodně upíná k budoucnosti a k vysněné době po získání oficiální registrace. Někdy je možné v rozhovorech se členy až získat dojem, že od té se očekává vyřešení snad všech problémů. Jak doložím níže, i popisovaná struktura, hierarchie a aktivity UPŘKC jsou i v chápání jejích členů spíše projektem než realitou.

Dovolím si proto na tomto místě odcitovat výraznou a jednoznačnou charakteristiku z posudku kolegy Mgr. Františka Fojtíka: „Církev se fakticky teprve rodí, nemá žádnou strukturu, nemá vydefinovanou věrouku, výkon kultu není ustálen, informace o duchovním životě nebo bohoslužbách nejsou veřejnosti k dispozici, jednotliví věřící, členové nebo sympatizanti UPŘKC nevědí, s jakým subjektem se vlastně mají identifikovat, v čem spočívá jinakost jejich církve, kdo je její duchovní autoritou, jakou má církev strukturu.“

V.

ODPOVĚDI NA OTÁZKY POLOŽENÉ MKČR

1. Jedná se v případě Ukrajinské pravověrné řecko-katolické církve o církev a náboženskou společnost ve smyslu ust. par. 3. písm. a) zákona č.3/2002 Sb. („církevního zákona“)?

Na základě předběžné dohody s vedením fakulty i MKČR jsem o vyjádření k této otázce požádal právníka Mgr. Michaele Novotného, doktoranda Filosofické fakulty Ostravské univerzity, který se zabývá otázkami práva ve vztahu k náboženským společnostem. Ten vypracoval toto stanovisko:

Právní posudek

Mgr. Michael Novotný

I.

[Zkoumaná problematika]

Jedná se v případě Ukrajinské pravověrné řecko-katolické církve o církev a náboženskou společnost ve smyslu ustanovení § 3 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb. („církevní ho zákona“)?

II.

[Definice pojmu „církev a náboženské společenství“]

1. Zákon č. 3/2002 Sb., zákon o církvích a náboženských společnostech (dále též jen „Zákon“) uvádí v ustanovení § 3 definici pojmu církev a náboženská společnost. §3 uvádí, že se jedná o definici pro účely tohoto zákona, avšak právní řád České republiky jinou definici neuvádí. Nelze jednoznačně určit, zda lze tuto definici považovat za legální definici, nicméně se jedná o definici jedinou.
2. Pojem „církev a náboženská společnost“ přinesl až výše zmíněný zákon. Předchozí právní úprava uváděla „církev nebo náboženskou společnost“. Dodnes velká část právního řádu nespojuje pojem církev a pojem náboženská společnost kumulativně, anebo používají pouze výrazu církev. Dále v tomto posudku budu uvádět celý termín církve a náboženské společnosti.

III.

[Podmínky vzniku církve a náboženského společenství]

1. Na úvod je třeba zdůraznit, že církev a náboženská společnost nevzniká okamžikem registrace, neboť registrace sama o sobě je pouze deklaratorním aktem o existenci dané církve a náboženské společnosti, se kterým se pojí vznik právnické osoby.
2. Skutečný vznik církve a náboženské společnosti nastává v okamžiku, kdy určité společenství fyzických osob naplní znaky, které uvádí Zákon v ustanovení § 3 písm. a). Pro samotný vznik církve a náboženské společnosti tak nehraje roli počet členů, či její právní subjektivita.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

3. Znak, který by měl dle Zákona postačit ke vzniku církve a náboženské společnosti jsou následující: jedná se o dobrovolné sdružení osob, toto sdružení by mělo mít vlastní strukturu, orgány, vnitřní předpisy, vlastní náboženské obřady a projevy víry. Hlavním účelem daného sdružení je vyznávání určité náboženské víry – ať veřejně nebo soukromě. Zákon následně obsahuje deklaratorní výčet toho, co považuje za vyznávání určité náboženské víry (například shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby).

IV.

[Definiční znaky církve a náboženského sdružení dle § 3 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb.]

1. [Dobrovolné sdružení osob] Jedním ze základních znaků církve a náboženské skupiny je, že se jedná o dobrovolné sdružení osob. Je třeba zdůraznit s odkazem na § 4 odst. 1, že se jedná o **sdružení fyzických osob**, neboť: „*Církev a náboženská společnost vzniká dobrovolným sdružením fyzických osob.*“

2. **Dobrovolnost** je možno spatřovat v možnosti svobodné volby fyzických osob sdružit se a tím dát vzniknout církvi a náboženské společnosti, potažmo později do takové církve a náboženské společnosti vstoupit. Zároveň je potřeba dodat, že je důležitá možnost stejně svobodně z církve a náboženské společnosti také vystoupit. S ohledem na § 2 Zákona, který je odrazem čl. 15 a 16 Listiny základních práv a svobod, lze tedy vyložit pojem dobrovolnosti jako svobodný vstup do církve a náboženské společnosti, stejně jako možnost svobodně vystoupit z církve a náboženské společnosti a dále také církev a náboženská společnost nesmí nikoho nutit k účasti, či neúčasti na náboženských úkonech.

3. Slovo **sdružení** samo o sobě předpokládá, že se jedná o sdružení více fyzických osob. Církev a náboženská společnost nemůže vzniknout za předpokladu, že má pouze jednoho člena. Sdružení je výrazným prvkem fungování církve a náboženské společnosti.

4. Z dostupných informací a podkladů jsem dospěl k závěru, že **Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev splňuje podmínku zmíněnou v bodě IV. 1 a že se tedy jedná o dobrovolné sdružení fyzických osob**. Není mi znám případ, kdy by bylo bráněno některé osobě ve vstupu do Ukrajinské pravověrné řecko-katolické církve, popřípadě ve výstupu z ní, popřípadě že by někdo byl nucen se účastnit bohoslužeb, či jiných náboženských úkonů. Dále se jedná o sdružení fyzických osob, které byť je zatím ne příliš početné, lze již charakterizovat jako sdružení.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

-
5. [vlastní struktura, orgány a vnitřní předpisy] Pro samotný vznik církve a náboženské společnosti neklade Zákon žádné specifické požadavky týkající se její vnitřní struktury, orgánů a vnitřních předpisů. Vnitřní předpisy musí být v souladu s § 5 Zákona, který upravuje podmínky vzniku a působení církví a náboženských společností. Lze si tak představit situaci, kdy by vnitřní předpisy v rozporu s tímto ustanovením, přikazovaly například svým členům násilnou činnost vůči osobám jiné národnosti, pohlaví, rasy, původu, politického či jiného smýšlení, náboženského vyznání a podobně.
6. Stran samotné struktury, i s ohledem na článek 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, Zákon neuvádí žádné konkrétní požadavky. Ty přicházejí až v momentě, kdy se církev a náboženská společnost rozhodne získat právní subjektivitu prostřednictvím registrace. Pro první stupeň registrace je v takovém případě zapotřebí vytvořit přinejmenším „orgán, který jedná jejím jménem s orgány veřejné správy a třetími osobami na území České republiky jako statutární orgán.“
7. V otázce vnitřních předpisů existuje diskuze o tom, zda se jedná o předpisy právní či nikoliv. Dvě věci však jsou jisté: za prvé vnitřní předpisy církví a náboženských společností nejsou součástí právního řádu České republiky a nejsou aplikovatelné českými státními orgány a za druhé církve a náboženské skupiny mohou tyto předpisy vydávat zcela autonomně.
8. Formulace §3 písm. a) zákona naznačuje, že existence vnitřních předpisů je obligatorním znakem církve a náboženské společnosti. Nestanoví však již požadavek povinné písemné formy těchto vnitřních pravidel. Zvláště u menších církví a náboženských společenství tak může jít i o víceméně ustálené soustavy nepsaných pravidel jejich vnitřního života.
9. Vzhledem ke skutečnosti, že Zákon nestanoví, ani nemůže stanovit žádné konkrétní podmínky pro to, jak má vypadat struktura církve a náboženské společnosti a zároveň nestanovuje ani obligatorní písemnou podobu vnitřních pravidel, je třeba uzavřít otázku struktury, orgánů a vnitřních pravidel prohlášením, že k jisté strukturalizaci Ukrajinské pravověrné řecko-katolické církve došlo (minimálně se vyčlenil přípravný výbor a jediný duchovní otec Václav), byť ne v té míře, která se uvádí v předloženém Základním dokumentu. Strukturu uvedenou v Základním dokumentu je tak nutno brát spíše jako cíl, než jako popis skutečného stavu. Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev tedy naplňuje také znak vnitřní struktury a vnitřních předpisů.
10. [Společenství založené za účelem vyznávání určité náboženské víry] Společným jednotícím prvkem církve a náboženského společenství by mělo být sdílení společné náboženské víry a její společné vyznávání. Tímto se liší například od jiných sdružení

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

občanů. Hlavním důvodem sdružení by tedy měla být společná víra, nikoliv například společné zájmy, či obchodní nebo nadační činnost.

11. Z předložených materiálů jasně vychází najevo, že jako své poslání Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev uvádí vyznávat křesťanskou víru východní tradice, hlásat evangelium, chránit křesťanské a všelidské morální principy a pomáhat lidem, především chudým, skrze charitativní a osvětovou činnost. Za svůj cíl si pak stanovila spasení lidí skrze víru v Ježíše Krista a následování Jeho života. Z výše uvedeného lze dovodit závěr, že Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev je společenstvím založeným za účelem vyznávání určité náboženské víry.

12. [Existence náboženských obřadů a projevů víry] Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev pořádá pro své věřící bohoslužebná shromáždění, čehož jsem byl v obci Příkazy svědkem. Součástí bohoslužeb je výklad biblické pasáže včetně interpretace a aplikace, modlitby, chvály a další složky. Z těchto poznatků lze dospět k závěru, že v Ukrajinské pravověrné řecko-katolické církvi existují náboženské obřady a jasné projevy víry.

V.

[Závěr]

1. Považuji za nutné upozornit na skutečnost, že předložená otázka se týká pouze toho, zda lze považovat Ukrajinskou pravověrnou řecko-katolickou církev za církev a náboženskou společnost dle § 3 písm. a) Zákona, tedy otázka se netýká toho, zda splňuje podmínky pro registraci a už vůbec ne, zda by splňovala podmínky pro přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv.

2. Závěrem lze uzavřít, že Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev splňuje veškeré předpoklady dle § 3 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb., zákon o církvích a náboženských společnostech, proto, aby mohla být považována za církev a náboženskou společnost. Znovu však upozorňuji, že jsem zkoumal pouze to, zda splňuje požadavky kladené na neregistrovanou církev a náboženskou společnost bez právní subjektivity, neboť podmínky registrace jsou mnohem přísnější a s některým (kupříkladu s podmínkou 300 dospělých osob přínaležejících k církvi a náboženské společnosti) podmínkami může mít Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev značné problémy.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

VI.

[Použité zdroje]

- zákon č. 3/2002 Sb., zákon o církvích a náboženských společnostech
- Listina základních práv a svobod
- Kříž, J. Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2011.
- Spratek, D. Evropská ochrana náboženské svobody. 1. Vydání. Brno: L. Marek, 2008.
- Nález ústavního soudu Pl. ÚS 6/02
- Listina nazvaná „Základní charakteristika církve/náboženské společnosti, její učení a poslání.“ Podepsáni Stanislav Cigánek, Vlasta Jeníčková a Maryana Pylypiv.
- Listina nazvaná: „Základní dokument podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Podepsáni Stanislav Cigánek, Vlasta Jeníčková a Maryana Pylypiv.
- Odborné vyjádření Doc. PhDr. Zdeňka Vojtíška, Th.D. ze dne 25. září 2012.
- Znalecký posudek číslo 1/1347/2011 vypracovaný Mgr. Františkem Fojtíkem dne 31. 1. 2011.

SHRNUTÍ: UPŘKC splňuje veškeré předpoklady dle § 3 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb., zákon o církvích a náboženských společnostech, proto, aby mohla být považován za církev a náboženskou společnost.

2. Vyvíjí církev na území ČR činnost (tj. například bohoslužby, vyučování a duchovní služby) ve smyslu shora cit. ustanovení zákona?

Náboženská skupina žádající o registraci koná bohoslužby pouze na dvou místech v České republice.

- a. Pravidelné nedělní bohoslužby v Praze. V současné době v odsvěceném kostele Sacre Coeur, Holečkova ulice 32, 150 00 PRAHA 5.
Po úvodních modlitbách v menším kroužku a možnosti zpovědi se koná asi devadesátiminutová východní liturgie v ukrajinštině s krátkým kázáním, pravděpodobně zpravidla v českém jazyce.
Po bohoslužbách následuje ještě biblické vyučování s méně formálním zpěvem.
Při mé návštěvě se hlavních bohoslužeb zúčastnilo asi 40 věřících.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

- b. Druhé bohoslužby se konají v soukromém objektu v Příkazech č. 8 (u Olomouce). Tam je vysluhována (překvapivě) západní liturgie, římskokatolická. Počet účastníků byl za mé návštěvy menší. Asi 20, z toho asi deset dětí. Tyto bohoslužby se ovšem konají pouze jednou za měsíc, zpravidla první neděle v měsíci.
- V soukromých rozhovorech a korespondenci příznivci UPŘKC uvádějí, že se mimoto scházejí v malých skupinkách po domácnostech častěji. Snažil jsem se dotazy dobrat podstaty této unikátní situace, kdy každá část náboženské společnosti zachovává jiný ritus.

Na můj dotaz, jak plánují do budoucna vyřešit otázku rozdílných typů bohoslužeb na dvou místech působnosti a zda plánují stále praktikovat liturgii obou typů, vedoucí P. Cigánek odpověděl:

„Pro nás jsou směrodatná kritéria, která vyhovují našim podmínkám. Prvořadé je kritérium věroučné a potom pastorační praxe. Dnes, kdy je - z našeho pohledu - značně narušena kontinuita katolické tradice, je pro nás všechny obrovskou hodnotou východní liturgie, která tuto víru jedinečným způsobem předává. Všichni se hlásíme k cyrilometodějskému odkazu, a ten je s byzantskou - řeckokatolickou liturgií neoddělitelně spjat. Tuto liturgii vidíme jako část katolické tradice, a to část velmi významnou. V naší spiritualitě má východní tradice nezastupitelné místo. Nejde jen o liturgické texty, ale o celou náboženskou praxi východních křesťanů, ze které čerpáme inspiraci (posty, ikony, zpěvy - to vše zasahuje do všedního života věřících). Také samotná historie cyrilometodějské misie v dějinách slovanských národů je pro naši církev jedinečnou inspirací. Tisíciletá tradice útrap byzantsko-slovanského obřadu (vyhnání Metodových žáků za Dunaj, osud sv. Václava, sv. Prokop a osudy jeho žáků - několikrát vyhnaných ze slovanského kláštera Sázava....) je spjata s východní liturgií.

Na druhé straně i západní, latinská liturgie je neodmyslitelnou částí katolické tradice na našem území. Zde je problém s liturgickou reformou II. Vatikán. koncilu, která, Bohu díky, do byzantské liturgie nezasáhla. My vnímáme negativa této reformy římské liturgie, ale na druhé straně nesdílíme postoje mnohých současných tradicionalistů, kteří se dnes vyznačují sloužením „tridentských“ mší sv. (Část těchto tradicionalistů je pod Vatikánem a část je, podobně jako my, oddělena.) Zatím jsme se s tímto problémem vypořádali drobnými úpravami římského „novus ordo“ - obrácení oltáře „zády k lidu“ či vynechání pozdravení pokoje, jak jste si to mohl všimnout v Olomouci (Příkazech). Mimochodem tuto římskou liturgii nesloužím jen v Olomouci, ale i v několika dalších domácích společenstvích, kde je ještě rodinnější prostředí. Zároveň se tito věřící ale účastní aktivně i ukrajinských východních liturgií.

Z důvodu, že se cítíme být dědici katolické tradice, (ovšem trochu v širším pojetí, než ji chápou např. vzpomenuť tradicionalisté), je nám takřikajíc líto ztratit jednu i druhou liturgii, protože s oběma máme zkušenost a z obou čerpáme.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

V budoucnosti každé společenství, ukrajinské i české, bude mít možnost používat ten obřad, který je mu vlastní. Přitom je tu ještě možnost různých jazykových variant, a to jak ve východní tak v západní liturgii. V praxi může každé společenství mít svůj „tipik“, vlastní způsob slavení i náboženské praxe.“

Na můj dotaz, proč se nazývají Ukrajinská ... řecko-katolická, když vlastně polovina bohoslužeb není ani ukrajinská ani řecko-katolická, jsem dostal tuto odpověď:

„Slovo „ukrajinská“ v názvu je dáno tím, že velkou část naší církve tvoří Ukrajinci žijící v Česku, kterým naše církev tvoří duchovní zázemí a východní liturgie se slouží v ukrajinském jazyce. Termín řecko-katolická v našem názvu vyplývá z toho, že se hlásíme k východní cyrilometodějské spiritualitě a sloužíme i východní obřad.“

Osobně se domnívám, že tato liturgická „rozkročenost“ je značně unikátní. Zvláště u tak malého společenství – a mohla by být do budoucna zásadním problémem.

O vyjádření k otázce kompatibility s uvedeným zákonem jsem opět požádal Mgr. Michaele Novotného. Ten uvádí:

„K otázce zda je činnost Ukrajinské pravověrné řecko-katolické církve naplněním vyznání určité náboženské víry dle §3 písm. a) uvádím, že zcela nepochybně, když součástí jejich společného projevu náboženského vyznání je jak shromažďování, tak bohoslužby, stejně jako vyučování a duchovní služby. I přesto, že se ze zákonného pohledu jedná pouze o demonstrativní výčet uvozený slovem „zejména“ lze z dostupných informací dovodit, že Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev naplňuje všechny čtyři příklady, které zákon uvádí.“

SHRnutí: UPŘKC vyvíjí činnost ve smyslu shora citovaného ustanovení zákona.

3. Je název církve zaměnitelný s jiným názvem již registrované církve a náboženské společnosti na území ČR? Je zaměnitelnost záměrem církve či církev tuto zaměnitelnost při své činnosti využívá? Je takováto případná zaměnitelnost potenciálně nebezpečná pro jakoukoliv registrovanou církev a náboženskou společnost na území ČR (např. pro Církev řeckokatolickou), třeba tím, že by mohla poškodit její dobrou pověst?

Osobně se domnívám, že sebevědomá charakteristika – „pravověrná“ – kterou si dala tato náboženská společnost do svého názvu, je natolik typická a výrazná, že tuto skupinu viditelně odlišuje od všech jiných příbuzných registrovaných církví.

Kdyby bylo toto slovíčko přidáno do názvu jakékoli existující církve, tak se domnívám, že by veřejnost neměla problém dané skupiny rozlišit.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Tak by např. Církev bratrská a Pravověrná církev bratrská byly pro veřejnost výrazněji rozlišitelné než např. často zaměňované Církev bratrská a Jednota bratrská.

Zároveň nelze popřít, že tato skupina se vědomě staví do katolické tradice, od které se nechce oddělovat, ale naopak sama sebe považuje za její pravé pokračování a oficiální katolické církve, ať už římskokatolickou nebo řeckokatolickou považuje za zpronevěřilé pravému učení a tradici.

Očekávám tedy, že se bude vždy např. členům řeckokatolické církve přicházejícím z Ukrajiny prezentovat jako ta pravá řeckokatolická církev, která uspokojí jejich náboženské potřeby a povede je ve správné katolické víře. V tomto smyslu může její činnost znamenat (pokud by se její činnost rozvinula v podstatně větším měřítku, než jak ji vidíme nyní) jistý úbytek zájemců o nyní etablované a zaregistrované církve. Pokud by však její činnost zůstala v kategoriích několika desítek zájemců, jak jí vnímáme nyní, tak by byla spíše útočištěm pro skupinu těch, kteří touží po „očišťení“ stávajících církví, než nějakým podstatnějším faktorem na současné náboženské scéně.

Sám vedoucí této skupiny, pan Stanislav Cigánek k této otázce uvádí:

„Název „katolická“ mají tři církve: římsko, řecko a starokatolická. Pouze dvě církve v ČR jsou podřízeny vatikánským dikasteriím. Církev starokatolická může objektivně evokovat mylný dojem, jako by byla jednou ze svéprávných katolických církví, ač není podřízena Vatikánu. A tato církev je v jiných státech zákonně zaregistrovaná.

Slovo „katolická“ pochází z řeckého kat holon kosmon = po celém světě (rozšířená), všeobecná. V dnešní době existuje mnoho církví nepodřízených Vatikánu a používající tento název. Proto také žádná církev si tento název nemůže vyhradit jen pro sebe. Podobně je tomu i se slovem „řeckokatolický“, který jen konkretizuje způsob vyznávání katolické (všeobecné) víry. Potvrzením výše uvedeného je například založení pravoslavné řeckokatolické církve v roce 1924 v USA, která později se sjednotila s jinou církví a změnila název.

V Americe jsou stovky evangelických církví, jejichž názvy jsou velmi podobné a rozlišují se jediným slovem, ba dokonce je kuriozita, že jsou dvě církve, které mají stejný název, ale odlišné učení, hierarchii atd.:

„Presbyterian Church in the United States“ a „Presbyterian Church“ (U.S.A.)

Slovo 'katolická' etymologicky znamená 'po celém světě rozšířená', ale význam není takový, že by nutně muselo jít o církve fakticky aktuálně působící po celém světě. Význam slova spočívá ve víře, že Ježíš Kristus je jediným Spasitelem pro všechny lidi všech národů, zemí a dob. Boží Syn Ježíš Kristus založil na zemi jednu církev, a tato jedna církev je tudíž poslána ke všem lidem.

UPŘKC zachovává tuto víru v jedinečnost církve založené Kristem. Naše „katolicita“ není v tom, že bychom tvrdili, že tato Kristem založená (všeobecná - katolická - ke všem poslaná) církev existuje jen v UPŘKC. My tvrdíme, že katolicita je i v naší církvi i v naší víře. Kristova církev má vlastnost katolicity (poslání zprostředkovat spásu všem). My (UPŘKC) jsme právě díky této naší víře pokračováním a ztělesněním této katolické církve založené Kristem; netvrdíme však, že jediným. (Pro svůj místní autokefální charakter.)

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Termín 'řecko - katolická' - Fojtík (odkaz na posudek soudního znalce Mgr. Františka Fojtíka pozn. autora) ho definuje jako označení náležející uniatským církvím a vzpomíná řeckokatolické církve 'v Itálii, Slovensku, Rusku a jinde'. K jeho namátkovému výčtu můžeme přidat např. řeckokatolické církve v Srbsku, Albánii, Rumunsku, nevyjímaje ani řeckokatolické církve nesjednocené s Vatikánem, jako je např. Pravoslavná řeckokatolická církev v USA (založená v roce 1924). Řeckokatolické církve existují i v zemích západní Evropy. Je důležité, že rozhodně nejde o jednu církev rozšířenou do všech těchto zemí (jak je tomu v případě církve římskokatolické), ale o více církví svého práva (sui iuris). Tak Církev řeckokatolická registrovaná v ČR (biskup Hučko) není identická s UHKC existující na Ukrajině (kard. Huzar) a není na ní ani nijak právně závislá. Přesto že jsou obě tyto církve podřízeny Vatikánu, jde o dvě různé církve, které jsou právně samostatné. Vztah Církve řeckokatolické registrované v ČR je k ukrajinské UHKC obdobný, jako k české Římskokatolické církvi (kard. Duka) - obě jsou podřízeny Vatikánu, ale jsou na sobě nezávislé a jde o dvě různé církve. Proto také Církev řeckokatolická a Církev římskokatolická mají v ČR samostatnou registraci. Proto není pravdou, že termín „řeckokatolická“ náleží jedné konkrétní církvi. Reálně tento název nese více různých církví:

- samostatné řeckokatolické exarcháty zřízené Vatikánem;
- exarcháty zřízené Vyším arcibiskupem Lvovsko-Kyjevským;
- na Vatikánu nezávislá Pravoslavná řeckokatolická církev v USA.

Pravdou ale zůstává, že toto označení náleží především církvím východního byzantského obřadu, které vyznaly primát římského biskupa.

(A takovou je i UPŘKC v ČR. Současného římského biskupa Benedikta XVI. sice neuznává za právoplatného papeže, ale papežský primát, definovaný např. I. vatikánským koncilem i jinými předešlými koncily, vyznává jako článek víry.)

Jestliže tedy není nalezena žádná jen jedna jediná řeckokatolická církev, aby si tato mohla na dotýčný termín činit výhradní nárok; zbývá otázka, zda si tento nárok může činit Vatikán a následně církve s ním sjednocené. Když odhlédneme od příkladu Pravoslavné řeckokatolické církve v USA, jejíž oddělení od Vatikánu, svědčí v neprospěch takového nároku Vatikánu; můžeme konstatovat, že Vatikán má sice zřízeny různé řeckokatolické exarcháty po celém světě (viz exarchát v ČR nebo obdobná struktura v SR), přesto ale není Vatikán církví řeckokatolickou. Jestliže si Vatikán nemůže uzurpovat výhradní právo ani na termín "katolický", jak o tom svědčí existence Starokatolické církve (registrované i v ČR) i znalecký posudek Mgr. Fojtíka, může si tím méně činit výhradní právo na užití termínu "řeckokatolický". Vatikán přece není řeckokatolickou církvi. Tím, že se k slovu "katolický" přidá specifikace "řecko", se vyjadřuje tradice východní byzantské liturgie, jejímž nositelem není Vatikán, ale právě ony různé samostatné řeckokatolické církve, mezi něž se svou liturgií i věroukou řadí i UPŘKC."

SHRnutí: UPŘKC se dostatečně odlišuje výrazným přívlastkem „pravověrná“ a nelze ji upřít právo se i ve svém názvu hlásit k východní řeckokatolické tradici, přestože asi teprve budoucnost ukáže jakým směrem se její teologie i praxe vyvine.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

4. Jaká je stávající organizační struktura církve? Odpovídá tato tvrzením uvedeným v základním dokumentu církve?

V odpovědi na tuto otázku vycházím z výpovědí členů a příznivců UPŘKC, především pak duchovního, pana Stanislava Cigánka. Ten říká:

„Struktura církve - UPŘKC je církví s katolickou tradicí východního obřadu a má autokefální charakter. Z toho důvodu má z církevně právního hlediska, tedy podle vnitřních předpisů církve strukturu východní katolické autokefální církve. Struktura UPŘKC vyplývá i z 2000 leté tradice katolické východní církve. To, že vzpomínané úřady nejsou v současnosti v UPŘKC obsazeny, nic nemění na církevně právní skutečnosti jejich existence.

Pokud jde o současně obsazené úřady v UPŘKC, tak působí v UPŘKC dva kněží, kteří zastávají funkci duchovních správců - farářů skupin věřících UPŘKC. Rozdělení na tyto skupiny spravované dvěma duchovními UPŘKC není dáno územně ale příslušností k jazyku (ukrajinskému, českému). To nevyklučuje vznik dalších farností vyčleněných buď územně nebo i jinak (např. podle způsobu slavení, nebo věkově - studentská farnost atp.) Zbývá k tomu dodat jen to, že v UPŘKC též částečně existují církevní služby v Biblickém smyslu: „apoštolové, proroci, pastýři, zvěstovatelé evangelia, učitelé“. Z těchto služeb jsou nyní viditelně vyhrazeni pastýři a učitelé. Pastýře představují vzpomínání farářů. Dále existují v UPŘKC laičtí učitelé, jsou jimi ti, kdo mají větší známost pravd víry a zkušenost s životem podle nich, ti v některých případech vedou společnou četbu Písma a rozjímání nad ním. Jde konkrétně o dva bratry, se kterými jste se setkal při návštěvách UPŘKC - jeden byl přítomen při Vaší návštěvě v rodině Klimkovič v Holešovicích a druhý bratr, který byl přítomen na liturgii v Sacre Coeur a vedl zde zpěv a biblickou hodinu.

Druhá věc je naše struktura, tak jak existuje v církevně-právním smyslu, i když zatím není plně realizována. Tato je neoddelitelnou součástí naší věrouky, konkrétně nauky o svátostech. Svátost kněžství má v zásadě tři stupně: biskup, kněz, jáhen. Existují i tzv. nižší svěcení, jako čtec - lektor a podjáhen, jejichž úkolem je služba při liturgickém shromáždění.

Nauka o třech stupních svátosti kněžství vychází s Nového zákona a tradice východní církve. Písmo vzpomíná jak biskupy, tak i presbytery (kněze) a jáhny (diakony). UPŘKC věří, že tento trojí stupeň kněžství je apoštolského původu.

Církev je řízena hlavou a synodem.

Tato církevní struktura je reálnou církevně právní skutečností. Bez jejího vyjmenování by vůbec nebylo určeno jaký je charakter UPŘKC. A naopak jejím určením v základním dokumentu se jasně konkretizuje, v jakých mezích se budoucí církevní život UPŘKC bude odehrávat.

Skutečnost, že struktura není v současné době v plné míře vybudována, je také jasně zaznamenána v dokumentech podaných na MK. Proto se mi díky 4. otázce položené MK zdá neopodstatněná, neboť není jasné, co se jí sleduje.“

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Na moji otázku, (navazující na skutečnost, že současná podoba této společnosti je spíše zárodečná), kolik působí duchovních a jaké mají vzdělání, jsem dostal tuto odpověď:

„Máme dva kněze. Já mám vysokoškolské teologické vzdělání a jsem, kromě aktivity v přípravném výboru, duchovním správcem česky mluvících věřících. O. David A. Pylypiv má vysokoškolské vzdělání neteologického zaměření a teologické vzdělání neformálního charakteru. Má podobné vzdělání, jaké má například Metropolita Lvova Igor Vozňak, Metropolita Ternopolu Semeňuk a Metropolita Ivano-Frankivska Vijišin. Tito hierarchové nebyli ani jeden den v oficiálním semináři, a přesto zastávají nejvyšší funkce v řeckokatolické církvi na Ukrajině. Otec David je duchovním správcem ukrajinsky mluvících věřících.“

Vzhledem k tomu, že tedy fakticky teologicky vzdělaný je pouze pan Cigánek, jsem se také ptal, jak je zajištěn chod organizace v případě jeho nepřítomnosti nebo nemoci? Odpověď zněla:

„Bohu díky, zatím nedošlo k situaci, že bychom z těchto důvodů museli rušit nějaké plánované bohoslužby, i když je to spojené s mnohým cestováním. Pokud k tomu dojde, zbývá varianta zpívat moleben, ve kterém je úryvek z evangelia. Některý z věřících mužů by mohl podat krátký výklad přečteného slova a pak by zpěv pokračoval. Co se týče západní liturgie, věřící by se mohli modlit tradiční modlitby střídané se zpěvy a čtením Písma svatého. V podstatě by šlo o bohoslužbu slova, při které nemusí být kněz.“

Vzhledem k tomu, že struktura „církve“ se mi zdá spíše ve stadiu plánů než ustálené struktury, ptal jsem se dále:

Kolik máte v současné době členů synodu? Kolik biskupů? Kolik představených monastýrů?

Můj dojem mi potvrdil P. Cigánek svojí odpovědí:

„Část našich stanov, která se zmiňuje o monastýrech a biskupech, má formu projektu. Struktura zatím není ustanovena. Nemáme ani biskupa ani synod ani žádný monastýr. Ani hlava UPŘKC není zatím zvolena. Jménem církve jedná přípravný výbor, jak to umožňuje zákon o církvích.“

Vzhledem k plánované struktuře mohou vznikat otázky ohledně nápadně velkých pravomocí tzv. Hlavy církve. V Základním dokumentu se např. prohlašuje, že:

- hlava UPŘKC je ustanoven na neomezenou dobu.
- hlava UPŘKC je oprávněn jednat její(m) jménem samostatně ve všech věcech

Určité omezení pravomocí může být snad jen ve formulaci, že Hlava UPŘKC nemůže jednat proti rozhodnutí Synodu a základním článkům víry UPŘKC.

To sami představitelé UPŘKC komentují takto:

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

„Tento bod má zabezpečit určitou demokracii v církvi, aby nedošlo k nějakému guruismu, anebo monopolu duchovní vlády. Proto musí být zabezpečena objektivita všech vážných rozhodnutí. Takže ani budoucí hlava nemůže vyžadovat slepou poslušnost, na rozdíl od západní církve.

Př. Synod pokárá nějakého kněze, který se dopustil morálního či věroučného přestupku. Hlava církve by se naopak rozhodl, že dotyčného ustanoví za biskupa. Takové rozhodnutí hlavy proti synodu by bylo neplatné.“

Úřad hlavy však ještě nebyl – jak bylo již uvedeno - oficiálně obsazen a podle vyjádření P. Cigánka ji supluje on, jako předseda přípravného výboru.

SHRNUTÍ: UPŘKC, tak jak v současné době funguje, nenaplnuje strukturu tak, jak je uváděna v Základním dokumentu. Ta je spíše přáním či projektem. Často jsem se taky v UPŘKC setkával s až naivními očekáváními toho, co vše bude, až bude dosaženo registrace. Tato skupina tedy z velké části žije výhledem do budoucna.

5. Má církev vazby na zahraniční církve nebo náboženské společnosti? Pokud ano, v čem tyto vazby spočívají?

Dát jednoznačnou odpověď na otázku po zahraničních vazbách UPŘKC není snadné. Členové UPŘKC jednotně odpovídají, že chtějí být zcela nezávislí.

Podobně i hlavní mluvčí této skupiny, pan Stanislav Cigánek uvádí:

„Vazby na zahraniční struktury UPŘKC nemá, protože je církví autokefální. UPŘKC v ČR navazuje na Cyrilometodějskou tradici, konkrétně na jejich misii, která začala na Moravě a vzešlo z ní několik východních křesťanských církví, jak katolických tak pravoslavných. Podstatným znakem velkomoravské misie sv. Metoděje bylo respektování věroučného primátu papeže, ale zároveň trvání na církevně právní samostatnosti.

Protože Řím splnění tohoto požadavku Velké Moravy nebyl ochoten dlouhodobě zaručit, vedlo to k likvidaci misie sv. Metoděje.

Pokud by k této likvidaci jeho díla nedošlo, nemusel nastat velký rozkol r. 1054, anebo by se k němu určitě nepřidaly slovanské národy, což by znamenalo, že Cařihrad by ve svém oddělení od Říma zůstal osamocen, a pravoslaví, tak jak ho známe dnes, by dodnes bylo součástí katolické církve. Rovněž by v tom případě nemuselo dojít k husitským válkám v Česku ani k německé reformaci.

Bohužel, neschopnost Říma respektovat praktickou svébytnost národních církví, vedla a dodnes vede k dělení na jednotlivé církve.“

Stejně tak i mluvčí UPŘKC z Ukrajiny Timotej, OSBMr, biskup sekretář BKP, mi na můj dotaz odpověděl jednoznačně:

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

„Co se týče registrace církve v Česku, tato církev není patriarchátu ani UP HKC na Ukrajině nijak jurisdikčně ani jinak podřízená. Církev v Česku i církev na Ukrajině nejsou na sobě závislé, jsou obě naprosto autokefální, i když mají téměř stejný název. Proto se domnívám, že i případné setkání s patriarchou Eliášem nebo s některými jinými představiteli církve na Ukrajině by nemělo na registraci v ČR žádný vliv. Někteří Ukrajinci, kteří pracují v ČR, nám podali informaci, že se tam dokonce slouží i latinský obřad, což by bylo pro církev na Ukrajině nepřijatelné. Rovněž by bylo nepřijatelné využívat některé protestantské prvky, i když jsou dobré. Tato náboženská komunita v Česku nejenže není s námi nijak jurisdikčně spojena, ale navíc i po stránce liturgické a náboženské tradice jsou zde nemalé odlišnosti. Podobně jako nelze evangelické církve pokládat za totožné jen proto, že se oddělily od katolického učení. Jeden z našich duchovních, který je občanem ČR, byl v Praze u svých příbuzných. Jako host zde sloužil východní liturgie. Společným jmenovatelem s UPŘKC v ČR, ale i s pravoslavnou církví v ČR má naše ukrajinská církev to, že všechny tři církve nejsou podřízeny Vatikánu a všechny tři slouží východní liturgii. Na Ukrajině je nyní už zaregistrováno pět pravoslavných církví, které mají téměř všechno společné, a přesto jsou jedna na druhé zcela nezávislé a navíc je mezi nimi silná religijní konkurence. Ukrajina však v tomto případě respektuje základní lidská práva týkající se svobody svědomí a náboženského vyznání.“

Původně však sami žadatelé ve svých materiálech uvedli, že nevyklučují do budoucna spojení s ukrajinskou větví tohoto hnutí.

Dnes se však k této otázce vyjadřují odlišně.

Když jsem se nyní, v září 2012 ptal: Proč v Základním dokumentu UPŘKC v bodě 9 uvádíte možnou podřízenost ukrajinské organizaci, když i Vy i Vaši členové deklarujete, že s touto nemáte vůbec nic společného, dostal jsem následující odpověď:

„Stanovy byly napsány 10. 7. 2010. Možnost, která je v devátém bodu teoreticky uvedena, se vývojem naší církve ukázala jako prakticky neuskutečnitelná. Důvodem jsou dva obřady - západní i východní - které oba jsou na území Česka pro naši církev důležité. V ukrajinské církvi, která nese podobný název a je na Ukrajině, možné nejsou. Později jsme se dozvěděli, že obě řeckokatolické církve na Ukrajině striktně používají pouze východní obřad a jakýkoliv zásah do liturgie nazývají hanlivým termínem „latinizace“ a „liturgický hybrid“. Navíc, římsko-katolíci na Ukrajině jsou Poláci, a dlouholetá nevraživost mezi Poláky a Ukrajinci je velkým problémem. Snaha o nějakou spojitost obou církví římskokatolickou s řeckokatolickou je ze strany Ukrajinců brána jako tzv. polonizace, tedy zrada ukrajinské národnosti i tradice. Římskokatolická církev se na Ukrajině nazývá „polskou církví“. Prostě to, co je možné v Česku, absolutně není možné na Ukrajině. Tuto nuanci jsme neznali, proto jsme tento teoretický bod uvedli. Jsme ochotni ho anulovat, pokud to nebude spojeno s nějakými komplikacemi v dokončení procesu naší registrace.“

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Avšak přizvaný odborník, doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, náš přední religionista, který dlouhodobě tuto skupinu sleduje, má odlišný pohled a je ve svém závěru zcela jednoznačný, když říká:

„Při jakémkoli posouzení, které se týká UPŘKC v České republice, je třeba brát v úvahu také UPŘKC na Ukrajině jakož i kořeny obou těchto církví, které jsou tvořeny působením P. Antonína Dohnala a sahají do 80. let minulého století.“

Odůvodňuje to především těmito skutečnostmi:

1. Duchovní spojení UPŘKC v České republice s UPŘKC na Ukrajině a možnou budoucí administrativní podřízenost orgánu UPŘKC na Ukrajině deklaruje Základní dokument UPŘKC v České republice v bodu 9. (Jedním z arcibiskupů UPŘKC na Ukrajině je P. Eliáš Antonín Dohnal.)
2. P. Eliáš Antonín Dohnal naléhavě vyzval otevřeným dopisem *Ukrajinská pravověrná řeckokatolická církev v Čechách?* k podpoře registračního procesu UPŘKC v České republice a jasně v něm sdělil, že tato církev má své centrum na Ukrajině.
3. Osobní vazba P. Václava Stanislava Cigánka, jednoho z členů přípravného výboru UPŘKC v České republice, k hnutí P. Eliáše Antonína Dohnala je zřejmá ze skutečnosti, že Stanislav Cigánek byl jedním z kandidátů na člena Delegatury sv. Prokopa v ČR, tedy organizace, která je nepochybnou součástí hnutí P. Eliáše Antonína Dohnala.
4. O vazbě P. Václava Stanislava Cigánka k hnutí P. Eliáše Antonína Dohnala není pochyb v odborné veřejnosti. Např. religionista Karel Spal označil vliv UPŘKC na Ukrajině a P. Eliáše Antonína Dohnala na Societas Santi Basilií Magni za „více než zřejmý“. (Jedním ze čtyř zakladatelů Societas Santi Basilií Magni je P. Václav Stanislav Cigánek.)

Celé vyjádření doc. Vojtíška viz Příloha č. 2.

Sám P. Václav Stanislav Cigánek se k problematice vazeb na ukrajinskou církev a konkrétně na výraznou postavu P. Eliáše (Antonína Dohnala) vyjadřuje takto:

Na otázku: Je pravda, že jste byl jedním z kandidátů na člena Delegatury sv. Prokopa v ČR a jak tato organizace souvisí s P. Eliášem Antonínem Dohnalem?, odpovídá:

„Ano. V r. 2002 jsem vstoupil do noviciátu Delegatury sv. Prokopa, která byla přímo podřízena generalátu OSBM v Římě. Šlo o klášter na Sázavě. Delegatura OSBM byla 4.7.2003 zrušena na žádost nového biskupa, kterým se stal Ladislav Hučko. Od té doby delegatura neexistuje. (Ke zrušení došlo ještě před skončením mého noviciátu.) P. Eliáš Antonín Dohnal byl tehdy pouhým řadovým členem delegatury, žádnou funkci

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

v delegatuře nezastával. Nebyl ani představeným delegatury ani novicmistrem. Co vím, tak se staral o zednické práce, kdy mnohdy až do dvou hodin v noci pracoval na přebudování stodoly na Sázavě na nový klášter. Bohužel, tuto budovu si pak biskup Hučko nezákonně přivlastnil a prodal ji. Mým novicmistrem byl ThDr. František Juchelka, nyní člen řádu minoritů v Brně. Po zrušení delegatury odjel P. Dohnal na Ukrajinu. Já jsem šel studovat teologii na Slovensko. Členové ze zrušené Delegatury sv. Prokopa jdou od té doby svou vlastní cestou. O mnohých nemám žádné informace.“

(V zájmu objektivnosti uvádím stanovisko kancléře Řeckokatolické církve v ČR Dr. Hanuše k obvinění biskupa Hučka. Uvádí, že se jedná o nehoráznou lež a dále pokračuje:

„Po zrušení delegatury, kterou podle civilního zákona zřídil Apoštolský exarchát, připadl celý majetek podle stanov zřizovateli, tedy Apoštolskému exarchátu ne mně osobně. Podle církevního zákona patřil Řádu baziliánů v Římě, od kterého jsme dostali pověření tento majetek užívat. Po jejich schválení jsme pak dům na Sázavě prodali soukromníkovi a peníze jsme poslali – po odečtení našich výdajů – do Říma. Taková je skutečnost. O tom, že si biskup Hučko přivlastnil jejich majetek je lež, kterou už dávňěji rozšiřují po Internetu, a proti kterému se nemůžeme ani bránit. Pokud neodvolá to, co tvrdí v tomto oficiálním dokumentu, tak bychom byli nuceni pána Cigánka zažalovat u soudu pro pomluvy!“)

Zároveň tento malý příklad ukazuje, že vztahy mezi UPŘKC jsou značně napjaté.

Na otázku: Jakým způsobem souvisí Societas Santi Basilii Magni s UPŘKC? P. Cigánek vysvětluje:

„Societas Sancti Basilii Magni vznikla krátce před založením UPŘKC v ČR. Byl jsem při založení této slovenské komunity a zároveň jsem se věnoval Ukrajincům i Čechům u nás, s kterými jsem se znal. Můj odchod z římskokatolické duchovní správy na Slovensku v prosinci 2009 byl zároveň obdobím, kdy jsem se rozhodl pro službu v paralelní církevní struktuře, oddělené od té oficiální. Předtím šlo o domácí společenství, o duchovně spřízněné přátele v Čechách, z nichž někteří byli Ukrajinci. V prosinci 2009 jsem se přidal ke dvěma slovenským kněžím a společně jsme požádali slovenské biskupy o vyznání víry a odsouzení konkrétních herezí. Jejich prudká reakce mě přesvědčila, že již nechci být součástí jejich organizace. Z orientace na spřátelená společenství se zrodila snaha o vybudování nové církevní struktury. Moji slovenští přátelé šli svou cestou a já svou. Spolu se známými z Čech jsem začal pracovat na založení UPŘKC. Ještě před vstupem do delegatury OSBM jsem navštěvoval i spolu s některými tradicionalistickými římskokatolíky chrám sv. Klimenta, kde byly východní liturgie pro Ukrajince. Tam jsem s Ukrajinci poprvé přišel do přátelského kontaktu.“

A na otázku: Je pravda, že jste jedním ze čtyřek zakladatelů SSBM? A jakou roli při vzniku této organizace sehrál P. Eliáš Antonín Dohnal?, jsem dostal tuto odpověď:

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

„K nám, třem kněžím, se přidal ještě jako čtvrtý slovenský jáhen, takže SBM - Společenství sv. Basila Velkého - jsme založili my čtyři. Duchovní spiritualita tohoto církevního otce je spojena se slovanskými věrozvěsty sv. Cyrilem a Metodějem. K těmto našim duchovním otcům má vztah nejen česká církev, ale stejně i slovenská. Co se týče P. E. A. Dohnala, pak on se založením naší kněžské komunity neměl nic společného.“

A konečně na otázku po tom, jak jeho osobně P. Dohnal ovlivnil, říká:

„Já jsem v delegatuře sv. Prokopa, jejímž členem byl i P. Eliáš A. Dohnal, prožil jen jeden rok. Navíc jsem měl v noviciátu pod vedením ThDr. Ing. F. Juchelky jiný program. On se ten rok zabýval, jak už jsem uvedl, zednickými pracemi při budování kláštera a pak odešel na Ukrajinu, zatím co já jsem šel studovat do semináře na Slovensko.“

Na rozdíl od jasného stanoviska doc. Vojtíška, který vidí vazby UPŘKC na Ukrajinu a P. Eliáše jako doložené, P. Václav (Stanislav Cigánek) své vztahy s touto výraznou postavou začátků tohoto hnutí a jeho vliv na UPŘKC bagatelizuje až popírá.

Tyto rozporuplné pohledy vedou k mnohým otázkám:

Jaké důvody popírání souvislostí by mohli členové české větve mít? Je to skutečnost, že Dohnal získal na Ukrajině velice špatnou pověst a dokonce se z něj stala persona non grata.

Viz např. ukrajinský tisk:

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?militsiya_rozshukuye_dognala&objectId=1266712

Tam se uvádí, že bylo soudně rozhodnuto o vyhoštění P. Dohnala z Ukrajiny a je teď hledán policií, aby k tomu mohlo skutečně dojít.

Zajímavé pro mne bylo i zjištění, jak je osoba Antonína Dohnala na Ukrajině známá a kuriózně spojovaná s jeho českou národností. Je možné se pak setkat s tvrzením obyčejných Ukrajinců, že „Češi nám tu dělají problémy“, kdy vzápětí vyjde najevo, že mají na mysli působení Antonína Dohnala a jeho spolupracovníků.

Podobně kritické je vidění oficiálních představitelů české řeckokatolické církve, kteří se domnívají, že členové UPŘKC pouze zjistili, že A. Dohnal je velmi kontroverzní osoba a tak se od ní distancují. Ale dělají to prý jen navenek. Vnitřně jsou s ním spojeni a on je ve všem řídí.

Zásadní otázkou také je, jak bude pokračovat vývoj UPŘKC pokud se skutečně podaří Antonína Dohnala vyhostit z Ukrajiny a vrátí se do České republiky. Jeho podíl na odstartování tohoto hnutí a jeho (alespoň v minulosti) osobní vazby na řadu členů jsou nepochybné. Zapojí se do činnosti této skupiny? Bude přijat? Jaké jsou nyní vztahy s jeho bývalými farníky či kolegy?

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Osobně jsem se pokoušel navázat s panem Dohnalem jakýkoli kontakt, ale neuspěl jsem ani u členů české UPŘKC ani, když jsem se obrátil na Dohnalovu ukrajinskou skupinu. Ti mi pouze sdělili, že delší domu už není ve Lvově a ještě asi déle nebude.

V kontextu existence či neexistence vazeb A. Dohnala k české UPŘKC je potřeba zmínit i jeho výzvu v tzv. listině biskupa Eliáše, kde stojí: „Proto se obracíme na tebe, drahý dobrodínče, s prosbou o pomoc při registraci této církve tím, že se za ni plně postavíš svým podpisem. Tím dáš najevo před státem, že určitou dobu budeš trvat na svém členství v UPŘKC. Před registrací totiž často z Ministerstva kultury přicházejí namátkově dopisy, které ovlivňují podepsané žadatele, aby se svého členství vzdali. Proto v této době stačí jen na podpisu trvat. Neznamena to, že bys měl vystoupit z církve, ke které dnes náležíš, ani se vypisovat z matricy. Svým ušlechtilým skutkem pomůžeš tisícům bezmocných Ukrajinců zrealizovat to, co oni sami zrealizovat nemohou. Když církev bude zaregistrována podle státních zákonů, už sami Ukrajinci se budou starat o její rozvoj. Nejsi pak už dále vůči UPŘKC vázán žádnou povinností a potom už se k ní hlásit nemusíš, nebudeš-li chtít.“

Takováto výzva jasně ukazuje osobní zájem Antonína Dohnala na registraci české větve UPŘKC.

(Celou výzvu je možné nalézt na <http://rightnews.cz/ukrajinska-reckokatolicka-pravoslavna-cirkev-v-cechach>).

Do jaké míry je takováto výzva podněcováním k podvodu je v kompetenci jiných orgánů.

SHRNUTÍ: Názory na vazby UPŘKC na zahraničí a konkrétně na skupinu A. Dohnala se velice různí a bez dalšího bádání a sledování vývoje není možné se jednoznačně vyjádřit.

6. Jaký je vztah církve k jiným náboženským skupinám: k jiným křesťanským církvím obdobného typu, k ostatním křesťanským církvím, k nekřesťanským náboženským společnostem?

Je nepochybné a i ze Základního dokumentu a dalších materiálů UPŘKC zřejmé, že tato skupina sama sebe velice často definuje negativně. Svoji samotnou existenci odůvodňuje nesouhlasem a kritikou současného stavu především katolických církví.

Na můj dotaz po specifikaci teologických výhrad a po dokladech „herezí“ proti kterým se staví a vyhraňují (viz sedm bodů v odstavci 2 Základního dokumentu), duchovní Cigánek odpověděl:

„Myslíme tím tu oficiální katolickou hierarchii, která se netají, že je sjednocena s herezemi, které popírají podstatu křesťanské víry. Dokladem jsou mnohé knihy, které dokonce

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

slouží jako učebnice na teologických fakultách, například od německého autora Trutwina „Otváral nám Písma“....“

Když jsem se doptával, zda označení „pravověrná“, které si dali do názvu, znamená, že církev řeckokatolická působící v ČR je „nepravověrná“, jsem dostal tuto odpověď:

„Prvořadým důvodem pro náš název je snaha vyhovět požadavku českého zákona o církvích, tedy mít odlišný název a zároveň je to charakteristický znak pro naše věrovyznání. Místo termínu pravověrná bychom v názvu mohli mít termín například „tradiční katolická“ nebo „starokatolická“. Tyto termíny vyjadřují, že nepřijímáme nové učení, které přijala v posledních letech oficiální hierarchie katolické církve. Jde o věroučné prvky (dogmatiku).“

V této souvislosti je asi také potřeba zmínit často (oběma stranami!) připomínané události okolo příchodu pana biskupa Hučka.

Když jsem se v UPŘKC ptal, zda je pravda, že její členové dělali protestní akce při uvedení exarchy Hučka do funkce, popř. jaké, dostal jsem tuto odpověď:

„Naše UPŘKC v ČR vznikla 1. 1. 2010, Stanovy byly napsány 10.7.2010. Exarcha Hučko nastoupil roku 2003. UPŘKC není totožná s organizací, která usilovala o registraci krátce po nástupu L. Hučka. Já osobně jsem při svěcení Hučka nebyl a ani jsem se s ním nikdy osobně neseťkal. Jenom vím, že tenkrát Ukrajinci postavili požadavek, aby byl biskupem Ukrajinec, a nikoliv Slovák či Čech. Rovněž tenkrát žádali lustraci Hučka, který měl být vysvěcený na biskupa. Hučko byl dlouholetým představitelem organizace Fokoláre, která měla své centrum na Západě. Bylo velké podezření, že Hučko byl za komunismu spolupracovníkem StB. Zřejmě je pravděpodobné, že někteří Ukrajinci, kteří se přihlásili do naší církve, se tehdy protestů zúčastnili. To jsem však nikdy nezjišťoval.“

V osobních rozhovorech se však členové řeckokatolického původu stále k osobě biskupa Hučka vracejí a i jeho nástup do funkce je velkým tématem.

Není ale nijak neobvyklé a nečekané, že oddělující se skupina a původní církevní společenství mají napjaté vztahy. Spíše by bylo překvapivé, kdyby tomu bylo jinak. Zvláště, když toto společenství ospravedlňuje svoji samotnou existenci výhradami proti řeckokatolické a římskokatolické církvi. Naopak se v UPŘKC často setkáváme až s překvapivě kladným poměrem k evangelickým církvím. Např. i v tom, že připouštějí, že by v budoucnu mohli své teology posílat studovat na evangelické fakulty.

SHRNUTÍ: Již při letném seznámení s UPŘKC je zřejmé, že se vyhraňuje negativně vůči katolické církvi (církvím). Zdá se, že je to také hlavní pojítka mezi jejími členy. Ať už pocházejí z řeckokatolické nebo římskokatolické tradice. Soudit do jaké míry je její teologická kritika oprávněná není předmětem tohoto posudku a poměr k ní je individuální podle víry a

přesvědčení dotyčného. Nárok na kritiku i pokusy o reformu má každý v rámci náboženské svobody. Jen je potřeba hlídat, jakými prostředky jsou prosazovány a propagovány.

7. Lze v učení či činnosti církve vysledovat prvky národnostní, etnické nebo rasové nesnášenlivosti? Jaký má církev postoj k ostatním minoritám ve společnosti (např. sexuální menšiny) a jejich právům?

Doba mně daná na vypracování posudku (něco přes měsíc) je samozřejmě příliš krátká na to, abych mohl zodpovědně a se zárukou vynášet soudy o všech rysech učení a praxe této společnosti. Nikdy jsem však nenarazil na prvky národnostní, etnické nebo rasové nesnášenlivosti. Typickým a veřejně deklarovaným rysem této skupiny je však zásadní a jednoznačné odmítání homosexuality a tolerance vůči ní. Toto téma se často vrací jak v materiálech, tak i v rozhovorech členů UPŘKC.

Velice často se také členové této náboženské společnosti vyjadřují proti tzv. Duchu z Assisi - tedy proti pokusům vedení církví o spolupráci s jinými náboženstvími. To považují za popření Ježíšova nároku jako Jediné Cesty. Tento pohled se dostal i do sedmi bodů, kterými je charakterizován tzv. nový pohled na interpretaci Písma svatého. Sedmý bod uvádí, že „přijímá synkretismus s pohanstvím. Synkretismus popírá základní pravdu křesťanské víry, že Ježíš Kristus je jediný Bůh a jediný Spasitel“.

Je to také jedno z témat, které se stále objevuje v odpovědích na dotazy po smyslu a příčině existence UPŘKC.

SHRNUTÍ: Členové UPŘKC se vyhraňují především vůči teologickým odlišnostem, které považují za hereze, a ne vůči jiným národům, etnikům či rasám. Velkým tématem je však zásadní odmítání homosexuality.

8. Jakým způsobem církev postupuje ve snaze o získání nových členů?

Pokud je mi známo, tak noví členové se rekrutují především z nespokojených členů jak římskokatolické tak řeckokatolické církve.

Ve skutečnosti jsou ale počty aktivních členů natolik malé, že je těžké dělat nějaké definitivní závěry. Nasetkal jsem se v materiálech ani v rozhovorech s jakoukoli zmínkou o misijní činnosti mezi nevěřícími.

SHRNUTÍ: Podle mého časově omezeného pozorování jsou noví členové a zájemci získávání z řad těch, kdo mají výhrady vůči své dosavadní církvi - a to především řeckokatolické nebo římskokatolické. Pokud by se připojil

někdo z např. evangelického nebo ateistického prostředí, tak by byl pravděpodobně výjimkou.

9. Je přípustná mezi členy církve dílčí výhrada k některým bodům jejího učení? Jaký má případný nesouhlas s naukou církve důsledky pro věřícího?

Odpověď na tuto otázku by vyžadovala daleko větší vhled do této náboženské společnosti a nejlépe delší aktivní zapojení.

Proto jsem si alespoň vyžádal stanovisko vedoucí osobnosti této skupiny, P. Cigánka. Ptal jsem se ho také:

Kdyby se vyskytl člen, popř. duchovní, který by např. praktikoval historicko kritickou metodu nebo se stavěl za práva homosexuálů, jak byste se k tomu postavili a jak tuto situaci vyřešili?

Odpověď byla takováto:

„Pokud se to týká dílčí výhrady a nejde o podstatné pravdy křesťanství, tak postupujeme tak, jako každá jiná křesťanská církev - v dílčích věcech je názorová benevolence.

Je otázka, co si kdo představuje pod termínem historicko-kritická metoda. Historicko-kritickou metodu do určité míry církev vždycky používala. Pokud by někdo popíral základní pravdy křesťanství a odůvodňoval to historicko-kritickou metodou, tak v tom případě jde o hereze a on sám musí buď přijat pravdy křesťanské víry a pokud je nepřijme, tak se sám vylučuje z vnitřní jednoty. Samozřejmě, do chrámu na bohoslužby může chodit, tam může chodit i ateista, ale už ze svátostí církve nepřijímá užitek. Je pouze pasivním členem. Na to má právo a má také právo kdykoliv opustit naše církevní společenství.

Je otázka, jakým způsobem by se stavěl za tzv. práva homosexuálů. Zřejmě bychom se radili s jinými křesťanskými církvemi a vybrali bychom ten nejmoudřejší postoj, protože tento problém je pro nás zatím akademický. Takže se o něj de facto nezajímáme.“

Tato odpověď je daleko smířlivější, než většina výroků, které dávají často v UPŘKC jako příklad herezí jiných církví historicko-kritickou metodu výkladu Bible.

Zároveň se zdá, že věrouka této skupiny není prozatím v kladném smyslu vůbec jasně formulována, natož propracována. Tedy není možné příslušníky jednoznačně poměřovat s pevně definovanými zásadami, jak je tomu v jiných náboženských skupinách.

SHRNUTÍ: UPŘKC je natolik nerozvinutá a s tak malou členskou základnou, že z dosavadních zkušeností není možné vyvodit definitivní závěry. Nadto je to oblast, kterou není možné zkoumat zvenčí a pouhými dotazy,

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve (UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

protože se jedná o vnitřní záležitosti církve a málokterá náboženská společnost je ochotná o nich mluvit zcela otevřeně na veřejnosti. Doktrína také není natolik precizována, aby bylo možné formulovat věroučné odchylky, které by pak mohly být postihovány.

10. Jeví pastorační aktivity církve známky fyzického či psychického nátlaku? Vede učení nebo činnost církve k poškozování sociálních vazeb svých členů?

Během krátké doby vymezené pro posouzení této skupiny jsem neměl šanci zaznamenat způsoby pastorační aktivity. Nejedná se o veřejnosti přístupnou činnost a její hodnocení může být založeno pouze na výpovědích zúčastněných.

Sami představitelé UPŘKC prohlašují, že pastorační aktivity církve jsou většinou realizovány v chrámu skrze kázání a biblickou hodinu. V biblické hodině je možnost k společné diskuzi. Noví členové přicházejí dobrovolně, takže zde není žádný ani fyzický ani psychický nátlak. Učení nebo činnost církve nepoškozují sociální vazby svých členů. Pokud žena navštěvuje naše bohoslužby a muž je pasivní, anebo je členem jiné církve, je to jejich osobní záležitostí a my plně tolerujeme tuto situaci v rodinách. Účast v církvi se v žádném případě nijak nedotýká zaměstnání anebo jiných sociálních vazeb členů. Ve svém časově omezeném poznání jsem neměl možnost zažít cokoliv, co by toto tvrzení zpochybňovalo.

SHRNUTÍ: V rámci mého omezeného výzkumu bylo možné vycházet pouze z výpovědi představitelů tohoto společenství. Ti jakýkoli nátlak, ať psychický či fyzický vylučují. Stejně tak i negativní vliv na sociální vazby.

11. Omezuje učení nebo činnost církve právo na vzdělání nebo přístup ke zdravotní péči?

Představitelé UPŘKC uvádějí, že učení ani činnost církve právo na vzdělání ani přístup ke zdravotní péči neomezuje. Říkají, že v této věci jde o soukromou záležitost a církve nemá právo se vměšovat do soukromých záležitostí členů.

Když jsem se dále ptal v souvislosti se vzděláváním, jak plánují další pracovníky či duchovní, dostal jsem odpověď, že tuto otázku zatím neřeší a pokud by došlo k určitému rozvoji církve, zřejmě by využili možnosti teologické formace podobně, jak je využívá pravoslavná církev v Česku.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

SHRNUTÍ: Při kontaktu a rozhovorech s členy a vedením UPŘKC jsem nepozoroval žádné výzvy proti vzdělávání ani proti standartní lékařské péči. I když se jedná o společenství, které klade důraz na modlitby za uzdravení.

12. Jakým způsobem je církev financována?

Vzhledem k tomu, že tato náboženská skupina prozatím působí neoficiálně, není možné kontrolovat oficiální účetnictví, a ani já ze své pozice bych na to neměl právo. Proto musím vycházet pouze z výpovědí příslušníků, kteří uvádějí, že církev nemá žádné objekty, které by bylo třeba nějak mimořádně financovat. A proto základní potřeby církve hradí věřící z dobrovolných darů. Mezi tyto potřeby je započteno i zajištění financí pro duchovního Otce Václava, který se věnuje UPŘKC na plný úvazek.

SHRNUTÍ: Výdaje společenství jsou financovány z dobrovolných darů věřících.

13. Nezamlčela církev ve svém podání podstatné znaky svého učení, řídicí struktury či jiné podrobné informace?

Nezdá se, že by UPŘKC ve své žádosti úmyslně zamlčela nějaké podstatné skutečnosti.

SHRNUTÍ: UPŘKC popsala otevřeně své úmysly i výhrady vůči etablovaným církvím. Jediným zpochybňovaným bodem jsou vazby na ukrajinská hnutí a spojení s A. Dohnalem. Tato oblast by si zasloužila ještě hlubší pozornost.

**Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).**

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Příloha 1:

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?militsiya_rozshukuye_dognala&objectId=1266712

Міліція розшукує Догнала

Новини / Новини Львова

02-10-12 18:55

Фото: Антонін Догнал

Джерело: antydognalivci.blogspot.com

На даний момент міліція проводить заходи щодо з'ясування місця перебування Антоніна Догнала, лідера незареєстрованої релігійної групи, відомої як «Підгорецькі отці», Українська правовірна греко-католицька церква, або ж «догналіти».

Про це ZAXID.NET у коментарі 2 жовтня сказав начальник міграційної міліції Львівщини Василь Логін.

За його словами, після судового рішення 7 вересня міліція декілька разів викликала Антоніна Догнала для добровільного видворення з території України, однак він не з'явився.

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

«Його неодноразово запрошували до нас. Потім перевіряли за місцем проживання – він там не проживає», - зазначив правоохоронець.

На даний момент, за словами Василя Логіна, вирішується питання про затримання Антоніна Догнала з метою примусової депортації.

Водночас правоохоронець не виключив, що Догнал вже залишив територію України. В такому разі його не пропустять назад на територію України. Нагадаємо, про те, що лідер УПГКЦ Антонін Догнал внаслідок нападу на жінку та опір працівникам міліції при затриманні має сплатити штраф в розмірі 51 грн і покинути територію України в ГУ МВС у Львівській області повідомили ще в липні минулого року.

Втім, на відповідне рішення Антонін Догнал подав позов у суд. У задоволенні його вимог Львівський окружний адміністративний суд відмовив 7 вересня цього року. Зазначимо також, що Архієпископ Львівський Ігор Возняк на прес-конференції 29 березня оприлюднив офіційну заяву ватиканської Конгрегації у справах віровчення, згідно з якою Святий Престол католицької церкви повністю відмежовується від секти Догнала, відомої як «Підгорецькі отці».

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

Příloha 2:

PhDr. Zdeněk Vojtíšek
Černokostelecká 36
100 00 Praha 10

Doc. ThDr. Tomáš Novotný
Ostravská univerzita
Filozofická fakulta
Katedra filozofie
Reální 5
OSTRAVA

25. září 2012

ODBORNÉ VYJÁDŘENÍ

Vážený pane kolego,

v odpovědi na Váš dopis z 24. srpna t. r., v němž žádáte o spolupráci a o vyjádření zvláště v otázce vazeb Ukrajinské pravověrné řeckokatolické církve a skupiny Otce Elijáše (Dohnala), sděluji následující:

Při přípravě tohoto vyjádření jsem vycházel z těchto zdrojů:

1. Dokumenty, které pocházejí od stoupenců P. Eliáše Antonína Dohnala:
 - Základní dokument k registraci Ukrajinské pravověrné řeckokatolické církve;
 - Eliáš A. Dohnal: otevřený dopis *Ukrajinská pravověrná řeckokatolická církev v Čechách?* (nedatováno);
 - Eliáš A. Dohnal, Markián V. Hitiuk, Cyril J. Špiřík, Metoděj R. Špiřík: *Otevřený dopis kardinálu M. Vlkovi*, 21. 11. 2006;
 - *Modlitbový zápas (1997-1999)*, Centrum ochrany proti sektám, Humenné 2000;
 - E. A. Dohnal: *Epikléze. Duch svatý v byzantské liturgii*, Centrum ochrany proti sektám, Humenné 2000;
 - *Svatý Prokop divotvůrce*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 2003;
 - Michal Martin Chlebek, Bernard Martin Jarabica, Václav Stanislav Cigánek, Charbel Peter Mazúr: *Oznámenie o založení novej rehole a zložení večných sľubov*, 26. 12. 2009;

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

-
- Markian Vasyl Hitiuk, Metoděj Richard Špiřík, Eliáš Antonín Dohnal: *Čtyři slova z Ukrajiny*, Pidhirica 2005, dokument je dostupný též na adrese <http://www.community.org.ua/czbook.html>.
 - internetová prezentace „Společnosti sv. Bazila Velkého“ na adrese www.societasbm.cz (v současné době nedostupná)
 - internetová prezentace občanského hnutí „Občania za kresťanské hodnoty a tradície“ na adrese <http://www.okht.sk>
 - *Různé formy okultismu neslučitelné s křesťanským přesvědčením*, leták.
2. Vyjádření církevních představitelů:
- Tomáš Holub: *Vysvětlení ke kauze bývalých členů baziliánského řádu* (nedatováno);
 - Ladislav Hučko, Vasyl Slyvotský: *Varování před sektou tzv. Ukrajinskou pravověrnou řeckokatolickou církví*, 15. 3. 2012.
3. Vyjádření teologů a religionistů:
- C. V. Pospíšil: *Analýza „Čtyř slov z Ukrajiny“*, *Teologické texty* 5/2005, str. 213-214;
 - Karel Spal: *Ruch pod Tatrami*, *Dingir* 3/2010, str. 100-101;
 - Zdeněk Vojtíšek: *Vyjádření ke společenství Antonína Dohnala*, 13. 12. 2003.
4. Další dokumenty:
- Návrh na registraci Ukrajinské řeckokatolické církve v České republice, 26. 8. 2003. Samotnému vyjádření předsunuji dvě poznámky:
1. V některých dokumentech je použit výraz „řeckokatolický“ v nesprávné grafické podobě „řecko-katolický“. Pro zjednodušení používám všude správnou podobu.
 2. Výraz „Ukrajinská pravověrná řeckokatolická církev“ zkracuji na UPŘKC.

Svou odpověď formuluji takto:

Těsný vztah mezi skupinou občanů, kteří žádají o registraci Ukrajinské pravověrné řeckokatolické církve na základě zákona 3/2002 Sb., a P. Eliášem Antonínem Dohnalem a jeho spolupracovníky a stoupenci považují za nepochybný. Dokumenty, které jsem shromáždil, svědčí pro to, že tento vztah je založen na osobních vazbách, shodných náboženských přesvědčeních, společné náboženské praxi a na sdílených postojích k církvi a celé společnosti. Z hlediska religionistiky je oprávněné hovořit o náboženském hnutí, které se utvořilo na základě duchovního působení P. Eliáše Antonína Dohnala a které sestává z několika organizací a z přesně neznámého počtu jednotlivců (patrně několika desítek). Je zřetelné, že Ukrajinská pravověrná řeckokatolická církev (ať bude její právní postavení jakékoli) je součástí tohoto hnutí, jehož kořeny jsou v 80. letech minulého století a jež je neformálně nazýváno „dohnalovci“ či nověji a nepřesně „basiliáni“.

Uvedená tvrzení dokládám následujícími skutečnostmi:

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

1. Duchovní spojení UPŘKC v České republice s UPŘKC na Ukrajině a možnou budoucí administrativní podřízenost orgánu UPŘKC na Ukrajině deklaruje Základní dokument UPŘKC v České republice v bodu 9. (Jedním z arcibiskupů UPŘKC na Ukrajině je P. Eliáš Antonín Dohnal.)
2. P. Eliáš Antonín Dohnal naléhavě vyzval otevřeným dopisem *Ukrajinská pravověrná řeckokatolická církev v Čechách?* k podpoře registračního procesu UPŘKC v České republice a jasně v něm sdělil, že tato církev má své centrum na Ukrajině.
3. Osobní vazba P. Václava Stanislava Cigánka, jednoho z členů přípravného výboru UPŘKC v České republice, k hnutí P. Eliáše Antonína Dohnala je zřejmá ze skutečnosti, že Stanislav Cigánek byl jedním z kandidátů na člena Delegatury sv. Prokopa v ČR, tedy organizace, která je nepochybnou součástí hnutí P. Eliáše Antonína Dohnala.
4. O vazbě P. Václava Stanislava Cigánka k hnutí P. Eliáše Antonína Dohnala není pochyb v odborné veřejnosti. Např. religionista Karel Spal označil vliv UPŘKC na Ukrajině a P. Eliáše Antonína Dohnala na Societas Santi Basilií Magni za „více než zřejmý“. (Jedním ze čtyř zakladatelů Societas Santi Basilií Magni je P. Václav Stanislav Cigánek.)

Pro porozumění vzájemných vztahů a vazeb považuji za nutné seznámit Vás s historií náboženského hnutí, které vzniklo na základě působení P. Eliáše Antonína Dohnala. Stručnou verzi této historie předkládám na základě veřejně dostupných zdrojů a na základě svého dlouhodobého shromažďování údajů v následujících odstavcích.

Antonín Dohnal (*1946) byl roku 1972 vysvěcen na římskokatolického kněze a v následujících letech (s přestávkou, způsobenou nutností absolvovat základní vojenskou službu) působil v olomoucké arcidiecézi (ve Zlíně, Slušovicích, Budišově a na dalších místech). Jeho duchovní práce byla již v 80. letech silně ovlivněna hnutím „charismatické obnovy“, působícím tehdy neoficiálně v rámci římskokatolické církve. Toto hnutí stejně jako P. Antonín Dohnal dává silný důraz na zázraky a nadpřirozené jevy a na rozhodný zápas proti tomu, co označuje za působení ďábla a dalších člověku nepřátelských duchovních sil. P. Antonín Dohnal postupně získal u některých římských katolíků značnou autoritu. Zároveň na sebe přitáhl pozornost úřadů, které reprezentovaly moc československé komunistické strany a které ho nadále osobně i profesně šikanovaly a pronásledováním se snažily zabránit šíření jeho vlivu. V této době také zjevně narostla touha P. Antonína Dohnala po očistění církve od toho, co považoval za škodlivé. Např. roku 1986 proto napsal dopis papeži, který je v jeho životopise označen jako „ostrý“.

Na přelomu 80. a 90. let P. Antonín Dohnal získal pozornost velmi aktivní organizací tzv. modlitebního zápasu v rámci římskokatolické církve. Roku 1991 byl na vlastní žádost uvolněn z duchovní správy, aby mohl ve Varšavě vstoupit do noviciátu řádu sv. Basila Velkého. Spolu s ním vstoupili do řehole tzv. basiliánů a přijali řeholní jména i Metoděj Richard Špiřík, František Luděk Juchelka a Cyril Jiří Špiřík. Tímto způsobem se

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

konstituovalo jádro společenství, pro něž se Antonín Elijáš Dohnal stal určující duchovní autoritou. Od roku 1992 působilo toto jádro na Slovensku, a to v rámci slovenské provincie řádu sv. Basila Velikého. Antonín Elijáš Dohnal v letech 1993-1997 přednášel na univerzitě v Prešově, inicioval vydávání *Spravodaje modlitbového zápasu* a inspiroval Centrum ochrany proti sektám v Humenném a občanské sdružení Občania za kresťanské hodnoty a tradície. Roku 1997 založil P. Antonín Elijáš Dohnal spolu se třemi výše jmenovanými řeholníky (kteří byli mezitím vysvěceni na kněze) kontemplativní větev Comunita vitae monasticae v rámci řádu sv. Basila Velikého. Napětí ve vztahu s církevními představiteli, které společenství pociťovalo již v Československu na začátku 90. let a které údajně pokračovalo i v Polsku, se na Slovensku vystupňovalo. Kontemplativní větev byla již roku 1998 zrušena a generální představený řádu sv. Basila Velikého společenství kolem P. Antonína Elijáše Dohnala rozptýlil.

Roku 1999 se část společenství kolem P. Antonína Elijáše Dohnala zapojila do duchovenské služby v rámci pražského exarchátu řeckokatolické církve a jako správci římskokatolické farnosti na Sázavě. Téhož roku vznikla česká provincie řádu sv. Basila Velikého s téměř dvaceti řeholníky, novici a kandidáty (jedním z nich byl i Václav Stanislav Cigánek); představeným provincie byl jmenován Metoděj Richard Špiřík. Napětí mezi stoupenci P. Antonína Elijáše Dohnala a různými představiteli církve ovšem pokračovalo. Společenství kolem P. Antonína Elijáše Dohnala roku 2003 podpořilo (pokud ne přímo vyvolalo) veřejné protesty proti svěcení nově jmenovaného biskupa Ladislava Hučka a v opozici vůči vedení řeckokatolické církve se téhož roku pokusilo prosadit registraci nového subjektu, Ukrajinské řeckokatolické církve v České republice, Ministerstvem kultury ČR (žádost o registraci byla zamítnuta roku 2004). Česká provincie řádu sv. Basila Velikého byla roku 2003 zrušena (a ještě téhož roku obnovena pod podmínkou, že v ní nebudou působit ti, kdo se podíleli na akcích zaměřených proti nově jmenovanému biskupovi). Jádro společenství kolem P. Antonína Elijáše Dohnala včetně něho samého bylo na základě nařízení generálního představeného řádu sv. Basila Velikého pověřeno duchovní službou na Ukrajině.

Následujícího roku 2004 byli P. Antonín Elijáš Dohnal a jeho stoupenci z řádu sv. Basila Velikého jeho novým generálním představeným vyloučeni. Roku 2005 dokončili P. Antonín Elijáš Dohnal a jeho spolupracovníci Metoděj Richard Špiřík a Markian Vasyl Hitiuk spis *Čtyři slova z Ukrajiny*, prezentovali ho na Internetu a rozesílali ho v tištěné verzi římsko- i řeckokatolickým křesťanům a zvláště duchovním a teologům. Spis vyvolal ostře odmítavou reakci církevních představitelů i teologů (např. v českém odborném časopise *Teologické texty*). V následujících letech společenství dále šířilo otevřené dopisy s obviněními církevních představitelů, s různými varováními a odhaleními údajných herezí. Spor společenství kolem P. Antonína Elijáše Dohnala s církevními představiteli se rozhořel i na Ukrajině. Vyvrcholil roku 2008, kdy společenství prohlásilo, že Ukrajinská řeckokatolická církev v čele s arcibiskupem Lubomyrem Husarem odpadla od víry, a zveřejnilo informaci o biskupském svěcení P. Antonína Elijáše Dohnala a dalších kněží z jeho společenství. Svěcením - z kanonického hlediska neoprávněným - se tito biskupové ocitli mimo katolickou církev (byli exkomunikováni *latae sententiae*) a začali vystupovat

Znalecký posudek ve věci Ukrajinské pravověrné řecko - katolické církve
(UPŘKC).

Doc. ThDr. Tomáš Novotný

Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5, 701 03 Ostrava, tel: 777 220 904, e-mail: novotny@osu.cz

pod názvem Ukrajinská pravověrná řeckokatolická církev (UPŘKC). Pokus o registraci této církve na Ukrajině roku 2009 nebyl úspěšný.

Čtyři slovenští stoupenci P. Antonína Elijáše Dohnala zaslali na konci roku 2009 výzvu všem slovenským biskupům, aby se - kromě jiného - vzdali herezí a vyznali katolickou víru. Poté, co neuposlechli bratislavského arcibiskupa, který za tuto výzvu žádal jejich omluvu, byli tito tři kněží (mezi nimi P. Václav Stanislav Cigánek) a jáhen suspendováni a exkomunikováni. Na tento trest reagovali postupným vyhlášením exkomunikace desítek slovenských i zahraničních církevních představitelů a založením nové řehole Societas Santi Basili Magni. Tyto činy (exkomunikace církevních představitelů ani založení řádu) ovšem nejsou z hlediska církevního práva platné. Prezentace této skupiny na veřejnosti hojně využívala textů i obrazového materiálu UPŘKC na Ukrajině, tedy ukrajinské části společenství P. Antonína Elijáše Dohnala.

Podobně jako čtyři slovenští stoupenci P. Antonína Elijáše Dohnala také UPŘKC na Ukrajině rozesílala výzvy biskupům a dalším církevním představitelům i následná oznámení o jejich exkomunikaci. Tato činnost vyvrcholila roku 2011 exkomunikací papeže Benedikta XVI. Následujícího roku UPŘKC na Ukrajině založila Byzantský katolický patriarchát. Prvním patriarchou se stal arcibiskup Antonín Eliáš Dohnal. Na tyto události odmítavě reagovaly nejen české církevní úřady, ale i vatikánská kongregace pro nauku víry. Ve stejném roce 2011 Antonín Eliáš Dohnal podpořil úsilí svých stoupců v České republice (P. Václava Stanislava Cigánka a dalších členů přípravného výboru) o registraci UPŘKC v České republice.

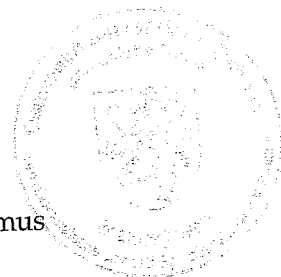
Na základě tohoto zdůvodnění formuluji tento závěr:

Při jakémkoli posouzení, které se týká UPŘKC v České republice, je třeba brát v úvahu také UPŘKC na Ukrajině jakož i kořeny obou těchto církví, které jsou tvořeny působením P. Antonína Dohnala a sahají do 80. let minulého století.

Na přípravě tohoto odborného vyjádření jsem pracoval 28 hodin.

S pozdravy

Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th. D.,
soudní znalec v oboru sociální vědy,
odvětví politologie se specializací na náboženský extremismus a terorismus

Tomáš Novotný